MAXSUS PEDAGOGIKADA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MAZMUNI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti Logopediya yo'nalishi talabasi
Muminova Zulfiya,
Muxtorova Fotima,
Nizomiddinova Yasmina,
Norxo'jaeva Asalxon
Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti Maxsus pedagogika kafedrasi dotsenti
Achilova Sevara Djasirkulovna
https://orcid.org/0009-0005-5907-1983
achilovasevara85@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada maxsus pedagogikada sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish mazmuni haqida yoritilib o'tilgan. Maxsus pedagogika sohasida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari alohida ahamiyatga ega. Chunki imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlash jarayonida individual yondashuv, doimiy kuzatuv, maxsus korreksion dasturlar talab etiladi. Sun'iy intellekt esa aynan shu vazifalarni samarali amalga oshirishga yordam beradi.

Аннотация: В статье освещается содержание использования технологий искусственного интеллекта в специальной педагогике. Возможности использования технологий искусственного интеллекта в области специальной педагогики имеют особое значение. Потому что в процессе работы с детьми с ограниченными возможностями требуется индивидуальный подход, постоянное наблюдение, специальные коррекционные программы. Искусственный интеллект помогает эффективно выполнять именно эти задачи.

Abstract: The article covers the content of using artificial intelligence technologies in special pedagogy. The possibilities of using artificial intelligence technologies in the field of special pedagogy are of particular importance. Because the process of working with children with disabilities requires an individual approach, constant monitoring, and special correctional programs. Artificial intelligence helps to effectively perform precisely these tasks.

Kalit so'zlar: Maxsus pedagogika, sun'iy intellekt, raqamli texnologiya, logopediya, surdopedagogika, tiflopedagogika, oligofrenopedagogika.

Ключевые слова: Специальная педагогика, искусственный интеллект, цифровые технологии, логопедия, сурдопедагогика, тифлопедагогика, олигофренопедагогика.

Key words: Special education, artificial intelligence, digital technologies, speech therapy, deaf education, typhlopedagogy, oligophrenopedagogy.

Kirish

Hozirgi kunda jamiyatning barcha sohalarida raqamli texnologiyalar jadal rivojlanmoqda. Ayniqsa, ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanish ta'lim sifatini oshirishda

muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan sun'iy intellekt texnologiyalari ham ta'lim jarayonida keng qo'llanilmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodolgiyasi. Maxsus pedagogika sohasida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari alohida ahamiyatga ega. Chunki imkoniyati cheklangan bolalar bilan ishlash jarayonida individual yondashuv, doimiy kuzatuv, maxsus korreksion dasturlar talab etiladi. Sun'iy intellekt esa aynan shu vazifalarni samarali amalga oshirishga yordam beradi.

N.Y. Morozova o'zining tadqiqotlarida maxsus pedagogikada qo'llaniladigan korreksion ishlar va ularni olib borish usullari, tanijalari chuqur tahlil etilgan bo'lib, imkoniyati cheklangan bolalarda kuzatiladigan kamchiliklarni bartaraf etishga imkon beradi.

Maxsus pedagogika — bu imkoniyati cheklangan bolalarni o'qitish, tarbiyalash va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga qaratilgan pedagogika sohasidir. Bu sohada logopediya, surdopedagogika, tiflopedagogika, oligofrenopedagogika kabi yo'nalishlar mavjud[1].

Sun'iy intellekt texnologiyalari ushbu sohada diagnostikani aniqlashtirish, individual ta'lim dasturlarini tuzish, nutqni korreksiya qilish va ta'lim jarayonini avtomatlashtirish imkoniyatlarini beradi.

Natijalar

Sun'iy intellekt — bu kompyuter tizimlarining inson intellektiga xos bo'lgan vazifalarni bajarish qobiliyatidir. Bu vazifalarga tahlil qilish, qaror qabul qilish, o'rganish, nutqni tanish va boshqa intellektual faoliyat turlari kiradi.

Sun'iy intellektning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- ma'lumotlarni tahlil qilish
- o'rganish va moslashish
- prognoz qilish
- qaror qabul qilish
- inson nutqini tanish

Ta'lim sohasida sun'iy intellekt quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

1. Individual ta'lim dasturlarini tuzish
2. Ta'lim jarayonini avtomatlashtirish
3. talabalar bilim darajasini tahlil qilish
4. ta'lim natijalarini prognoz qilish

Ayniqsa, maxsus pedagogika sohasida sun'iy intellekt texnologiyalari ta'lim samaradorligini oshirishda katta ahamiyatga ega.

Muhokama Maxsus pedagogikada innovatsion texnologiyalardan foydalanish bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Imkoniyati cheklangan bolalar ko'p hollarda an'anaviy ta'lim usullarini to'liq qabul qila olmaydilar.

Shu sababli ular uchun maxsus metodikalar va texnologiyalar zarur bo'ladi.
Innovatsion texnologiyalar quyidagi vazifalarni bajaradi:

- ta'lim jarayonini qiziqarli qilish
- vizual materiallarni ko'paytirish
- interaktiv o'qitishni ta'minlash

[1] M.Y.Ayupova "Logopediya" darsligi. Toshkent 2007 y, 129 b.

- bolalarning mustaqil faoliyatini rivojlantirish

Sun'iy intellekt texnologiyalari esa ushbu vazifalarni yanada samarali amalga oshirish imkonini beradi.

Maxsus pedagogikada qo'llaniladigan sun'iy intellekt texnologiyalari bir nechta turlarga bo'linadi.

1. Nutqni tanish texnologiyalari

Bu texnologiyalar bolalar nutqini avtomatik ravishda tahlil qiladi. Masalan:

- talaffuz xatolarini aniqlaydi
- nutq tezligini o'lchaydi
- tovushlarni tahlil qiladi

Bu texnologiya logopedik korreksiya jarayonida juda foydali hisoblanadi.

2. Kompyuter diagnostika tizimlari

Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan diagnostika dasturlari bolaning rivojlanish darajasini tahlil qiladi.

Bu tizimlar:

- nutq rivojlanishini baholaydi
- kognitiv qobiliyatlarni aniqlaydi
- psixologik holatni tahlil qiladi

3. Intellektual ta'lim platformalari

Bunday platformalar bolaning bilim darajasiga qarab mashqlarni tanlaydi.

Masalan:

- adaptiv ta'lim dasturlari
- intellektual testlar
- interaktiv mashqlar

Sun'iy intellekt texnologiyalari maxsus pedagogikada quyidagi vazifalarni bajaradi:

1. Diagnostika

Bolaning rivojlanish darajasini aniqlashda sun'iy intellekt katta yordam beradi.

2. Korreksion ishlarni tashkil qilish

Sun'iy intellekt bolaga mos mashqlarni avtomatik ravishda tanlab beradi.

3. Ta'lim jarayonini individuallashtirish

Har bir bola uchun alohida dastur tuzish imkoniyati yaratiladi.

4. Monitoring

Bolaning rivojlanish dinamikasini doimiy kuzatish mumkin.

Logopediya sohasida sun'iy intellekt texnologiyalari juda katta ahamiyatga ega.

Ular quyidagi vazifalarni bajaradi:

- tovush talaffuzini tahlil qilish
- nutq xatolarini aniqlash
- mashqlarni avtomatik tanlash

Ayniqsa quyidagi nutq nuqsonlarini bartaraf etishda foydali:

- duduqlanish
- dizartriya
- rinolaliya
- fonetik-fonematik buzilishlar

Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan logopedik dasturlar bolalarga mustaqil mashq qilish imkonini beradi.

Maxsus pedagogikada sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega:

1. Individual yondashuvni ta'minlaydi
2. Ta'lim jarayonini qiziqarli qiladi
3. Diagnostika aniqligini oshiradi
4. o'qituvchining ishini yengillashtiradi
5. bolalarning motivatsiyasini oshiradi

Shu bilan birga ayrim muammolar ham mavjud.

Ularga quyidagilar kiradi:

- texnik imkoniyatlarning cheklanganligi
- maxsus dasturlarning kamligi
- mutaxassislarning tayyorgarlik darajasi
- moliyaviy xarajatlar

Bu muammolarni hal qilish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish va mutaxassislarni tayyorlash zarur.

Kelajakda sun'iy intellekt texnologiyalari maxsus pedagogikada yanada keng qo'llanilishi kutilmoqda.

Quyidagi yo'nalishlar rivojlanishi mumkin:

- intellektual logopedik robotlar
- avtomatik diagnostika tizimlari
- virtual ta'lim muhiti
- interaktiv korreksion dasturlar

Bu esa imkoniyati cheklangan bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt texnologiyalari maxsus pedagogika sohasida katta ahamiyatga ega. Ushbu texnologiyalar ta'lim jarayonini samarali tashkil qilish, bolalarning rivojlanishini aniqlash va korreksion ishlarni takomillashtirish imkoniyatini beradi. Sun'iy intellektdan foydalanish maxsus ta'limning yangi bosqichga ko'tarilishiga xizmat qiladi. Shu sababli mazkur texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy qilish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Волкова П.С., Шаховская С.Н., Логопедия. Издателство Владос. М., 2002
2. Achilova S.J. "Dislaliya.Dizartriya" /O'quv qo'llanma. «ZEBO PRINT» TOSHKENT – 2021.
3. Морозова Н.Й. Как преодолет заикание. Изд-во ЭКСМО М., 2002
4. Achilova S.J. Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida og'ir nutq nuqsonli bolalar bilan ishlashda logopedik shoxobchaning o'rni. "Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida ijtimoiyemotsional ta'lim metodikalarini joriy etish: muammolar va yechimlar" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallar to'plami 2025-yil 16-sentabr.481-483 bet.
5. Achilova S.J. Factors And Principles Of Preparing Future Speech Therapists To Work With Children With Severe Speech Impairments. 6th INTERNATIONAL BLACK SEA SCIENTIFIC RESEARCH AND INNOVATION CONGRESS. 386-390 bet.2025.

6. Achilova Sevara Djasirkulovna MECHANISMS OF CREATING A PROFESSIONAL INFORMATION ENVIRONMENT IN PREPARING FUTURE LOGICAL THERAPISTS TO WORK WITH CHILDREN WITH SEVERE SPEECH DISORDERS. Modern American Journal of Social Sciences and Humanities ISSN (E): 3067-8153 Volume 01, Issue 07, October, 2025.
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=UIwzmp8AAAAJ&citation_for_view=UIwzmp8AAAAJ:qjMakFHDy7sC